

УДК 378(477):37.014.5

ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Літвінчук С. Б. Кан.пед.наук, доцент кафедри методики професійного навчання

Миколаївський національний аграрний університет, Україна

Розглянуто сутність контексного навчання як концептуальної основи інтеграції різних видів діяльності студентів (навчальної, наукової і практичної). Проаналізовано характер роботи студентів в тій чи іншій базовій діяльності. Звернуто увагу на технології активного навчання, що відіграють важливу роль в контекстному навчанні у вищому аграрному навчальному закладі. Доведено те, що означені технології повинні легко адаптуватися до нових, постійно змінюваних умов сільськогосподарського виробництва.

The essence of contextual education as a conceptual basis of integration of different types of students' activities (educational, scientific and practical) is considered. The nature of students' work in this or that basic activity is analyzed. Attention is drawn to the technologies of active learning, which play an important role in contextual learning in higher agrarian institutions. It has been proven that these technologies need to be easily adapted to the new, constantly changing conditions of agricultural production.

Проблема професійної спрямованості навчання у вищих сільськогосподарських навчальних закладах має важливе соціальне і педагогічне значення. Кардинальні зміни, які відбуваються в аграрній сфері нашої економіки, обумовлюють необхідність нового підходу до кадрового забезпечення села. Суперечності між термінами професійного навчання і зростаючим об'ємом інформації, між новими знаннями про технологію, техніку і своєчасністю їх включення в зміст навчання, між мотивами навчання студентів і задоволення потреб сільськогосподарських працівників реаліями виробництва, між вимогами до викладачів і їх педагогічною майстерністю

вимагають утвердження нових підходів до підготовки спеціалістів у контексті Болонського процесу.

Навчання у вищих закладах освіти, як правило, недостатньо відображає предмет майбутньої професійної діяльності. Н. Ф. Тализіна вважає, що при організації навчання слід наперед планувати ту діяльність, для якої необхідні дані знання: «...при побудові змісту навчання необхідно передбачити всі основні види діяльності, необхідні для роботи з даними знаннями, для вирішення завдань, передбачених метою навчання». Передовий педагогічний досвід дозволяє стверджувати, що для професійної спрямованості навчання педагоги застосовують проблемне навчання, різноманітні дидактичні ігри, проводять заняття по імітації виробничих процесів, реалізують гнучкі педагогічні технології. Але, часто безсистемно, не витримуючи логічної послідовності форм і методів навчання. Звичайно, все це якісно впливає на формування професійних знань, умінь та навичок за однієї умови – якщо існує науково обґрунтована система організації навчання студентів у вищих закладах освіти.

Конструювання навчального процесу в сучасній педагогічній літературі розглядається з двох сторін: «навчання через інформацію і навчання через діяльність». В свою чергу, А. О. Вербицький дає визначення контекстного навчання як концептуальної основи інтеграції різних видів діяльності студентів (навчальної, наукової і практичної). (Ректор НУБіП Ніколаєнко підкреслював, що якщо у вищому закладі освіти буде «працювати трикутник»: «наука – навчання – виробництво», то можна вважати реалізованим Болонський процес в Україні.). Вченим виявлені форми організації діяльності студентів в контекстному навчанні: навчальна діяльність академічного типу – квазіпрофесійна діяльність – навчально-професійна діяльність. До базових форм він відносить: навчальну діяльність академічного типу з провідною роллю лекції і семінару; квазіпрофесійну (ділові ігри та інші ігрові форми); наукову навчально-професійну (науково-дослідна робота студента, виробнича практика, «реальне» дипломне проектування). Він вказує на те, що послідовна трансформація однієї форми діяльності навчання в іншу все більше наближається до форм організації виробничої діяльності, але не втрачає своїх педагогічних властивостей і можливостей.

Зазначимо, що неврахування А. О. Вербицьким характеру діяльності студента в тій чи іншій «базовій» діяльності призводить до хибної систематизації форм навчання. Так, за А.О. Вербицьким, академічна навчальна діяльність характеризується лекцією і семінаром. Але лекції можуть бути як інформаційні, так і продуктивні, проблемні. Не кожне ігрове заняття може реалізовувати «квазіпрофесійну» діяльність. А виробнича практика може проводитися у формі стажування, стороннього споглядання за виробничими процесами. А може і у формі безпосереднього виконання практикантом професійної ролі (інженер-механік, агроном відділення зоотехнік тощо).

Отже, спрямування на майбутню професійну діяльність передбачає оволодіння знаннями, вміннями та навичками, необхідними майбутньому

спеціалісту вже з перших занять. Ця думка не нова. Ідея викладання дисциплін в залежності від профілю підготовки здобувачів вищої освіти належить академіку А. Ф. Іоффе: «... не можна викладати одну і ту ж фізику – фізику «взагалі», металургу і електрику, лікарю і агроному... Для агронома фізика – це основа агротехніки, світлофізіології, для лікаря – біофізика. Електрику фізика (а не курс електротехніки) повинна дати засноване на квантовій механіці вчення про електроди у вакуумі, напівпровідниках і ізоляторах – розуміння механізмів намагнічування і сегнетоелектрики».

Особливу роль в контекстному навчанні відіграють активні форми і методи навчання або технології активного навчання, які базуються не тільки на процесах сприйняття, пам'яті, уваги, а перш за все, на процесах творчого, продуктивного мислення, поведінки, спілкування.

Технології називають активними, так як в них суттєво змінюється і роль викладача (замість ролі інформатора роль менеджера), і роль здобувачів вищої освіти (інформація не ціль, а засіб для усвідомлення дій і операцій професійної діяльності). Слід зазначити, що студенти із великою зацікавленістю слухають ті лекції і виконують ті практичні, які максимально наближені до майбутньої виробничої діяльності, тобто, де мова буде йти про ті аспекти, з якими вони будуть стикатися в своїй професійній сфері.

Найбільш відомими педагогічними технологіями є модульно-рейтингова система навчання та її різновиди, комп'ютерні технології та їх різновиди тощо. Означені технології повинні легко пристосовуватися до нових, постійно змінюваних умов. Необхідно, щоб сучасна система навчання швидше включала в навчальні програми найновіші відкриття, теорії, навіть наукові передбачення. Як практичний доказ потреби в нових технологіях можна навести приклад про виникнення нових форм господарювання на селі: об'єднання фермерів, пайгоспи, товариства власників землі тощо. Та й організація проведення сільськогосподарських робіт постійно змінюється, набуває нових форм: з'являються вкладники капіталу у сільськогосподарське виробництво, пропонуються послуги спільних підприємств для товаровиробників, з'являються науково-виробничі підприємства по сервісному обслуговуванню та виконанню технологічних операцій. Майбутній фахівець повинен легко адаптуватися в цих умовах, а одержана освіта – надавати можливість швидкої – перекваліфікації, коли в цьому виникає потреба.

Таким чином, сьогодні необхідно, щоб трансформування навчально-пізнавальної діяльності в професійну здійснювалося через підготовку, яка за своїм технологічним змістом та організацією й управлінням відповідала необхідним умовам сучасного виробництва. Це можливо лише за умов ефективної організації продуктивного навчання у вищих аграрних навчальних закладах, яке передбачає впровадження прогресивних інноваційних технологій, методів активного навчання, використання комп'ютерних технологій та формування самостійної активності майбутніх спеціалістів.

Традиційна модель освіти, спрямована на передачу майбутньому спеціалісту необхідних знань, умінь, навиків, у наш час втрачає свою

перспективність. Виникає необхідність зміни глобальних цілей освіти, перестановки акцентів зі знань спеціаліста на його людські, особистісні якості, що постають водночас і як ціль, і як засіб його підготовки до майбутньої професійної діяльності.